

ទ្រឹស្តីវិទ្យា ចន ដេវី (John Dewey Theorist)

ដោយ៖ លោក យ៉ាន់ សំណាង

មន្ត្រីនាយកដ្ឋានវិទ្យាសាស្ត្រអប់រំ
វិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម
រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

១-សេចក្តីផ្តើម

សមិទ្ធផល ការរីកចម្រើននៃពិភពលោកនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ មិនមែនកើតឡើងដក់ដាច់ទាំងស្រុងនោះទេ តែវាត្រូវបានកាត់ដំណាក់កាលជាច្រើនតាមការវិវឌ្ឍនៃសម័យកាល។ ការវិវឌ្ឍទាំងនោះ គឺក៏កើតឡើងពីទ្រឹស្តីនានានៃអ្នកប្រាជ្ញ ទស្សនវិទូ ឬទ្រឹស្តីវិទូនានាដែរ ដូចជា លោកអារីស្តូត សូក្រាត ខុងដឺ ព្រះពុទ្ធ រីឯតហ្វែមន (Richard Feynman) លើកឡើងថា «ការយល់សំខាន់ជាងការចងចាំ» (ផេកកម្រងជីវិតអ្នកប្រាជ្ញ, ២០២២)។ លោកអារីស្តូត ថា «ឫសគល់នៃការអប់រំគឺជួរចត់ ប៉ុន្តែផ្ទៃផ្កានៃការអប់រំគឺផ្អែម» (គេហទំព័រ Wordpress, ២០១៩) ។ ទ្រឹស្តីទាំងនេះ លេចរូបរាងបានអាស្រ័យលើការអនុវត្ត ដូចពាក្យមួយឃ្លាលើកឡើងថា «ទ្រឹស្តីផ្សារភ្ជាប់ នឹងការអនុវត្ត»។

ប្រទេសជឿនលឿនលើលោក គេតែងតែអនុម័តបំប្លែងយកជាប្រយោជន៍ក្នុងការអភិវឌ្ឍសង្គមជាតិរបស់គេ។ ចំពោះវិស័យអប់រំក៏ដូចគ្នា កំណែទម្រង់ និងទំនើបកម្មនៃវិស័យអប់រំសិក្សាធិការ វាក៏ពឹងលើអ្នកអប់រំដែរ។ ជាឧទាហរណ៍ទាក់ទងប្រទេសសិង្ហបុរី តាមនាយកដ្ឋានស្ថិតិសិង្ហបុរី បង្ហាញថាប្រព័ន្ធអប់រំល្អប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព តែងតែត្រូវបានគេមើលឃើញថា ជាសសរស្តម្ភជាមូលដ្ឋាន ដើម្បីការអភិវឌ្ឍ និងនិរន្តរភាពកំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងវឌ្ឍនភាពដ៏រឹងមាំ (e.g., Economic Review Committee, 1986)។ ប្រព័ន្ធអប់រំសាធារណៈដែលមានមូលនិធិល្អ និងមានប្រសិទ្ធភាពក្នុងប្រទេសសិង្ហបុរីបានរួមចំណែកដល់ការកែលម្អយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងទិដ្ឋភាពមួយចំនួន។ ឧទាហរណ៍ ចន្លោះឆ្នាំ ១៩៧០ និង ២០១៣ អត្រាអក្ខរកម្មបានប្រសើរឡើងពី ៦៨,៩% ទៅ ៩៦,៥% (នាយកដ្ឋានស្ថិតិសិង្ហបុរី, ២០១២a)។

នៅឆ្នាំ២០០០មុនគ.សទាក់ទងនឹងប្រទេសចិន ការអប់រំរបស់ចិន បានរីកចម្រើនដល់កម្រិត ដែលបាន បង្កើតឡើងជាពិសេស នូវកន្លែង សិក្សា សម្រាប់គោលបំណងនៃការរៀនសូត្រ។ ពីឆ្នាំ៨០០ ទៅ ឆ្នាំ២០០ មុនគ.ស. ប្រទេសចិន មានទាំង គូស្យៀវ (Guoxue: សាលារដ្ឋាភិបាល) និងហ្វាំងស្យៀវ (Xiangxue: សាលាក្នុងស្រុក)។ ការអប់រំនៅក្នុងប្រទេសចិនបែបប្រពៃណី ត្រូវ បានគ្របដណ្តប់ដោយយូដី (keju: ប្រព័ន្ធ ប្រឡងសេវាស៊ីវិល) ដែលបានចាប់អភិវឌ្ឍ ប្រហែល ឆ្នាំ២០០ នៃគ.ស និងកាន់តែរីកចម្រើន នៅក្នុងរជ្ជកាលរាជវង្សតាំង (ឆ្នាំ៦១៨ដល់៨៧៦ នៃគ.ស)។ យូដី (Keju) គឺជាកម្មវិធីស្រាវជ្រាវ មួយ ដែលផ្អែកលើគោលគំនិតខុងដឺ។ ការ បង្រៀន និងទស្សនវិជ្ជារបស់ខុងដឺ គាំទ្រវប្បធម៌ និងសង្គមអាស៊ីបូព៌ា ដែលនៅតែមានឥទ្ធិពល នៅទូទាំងប្រទេសចិន និងអាស៊ីបូព៌ារហូតមក ដល់សព្វថ្ងៃនេះ(ប៉ាន់ សំណាង, ២០២២)។ នេះ ជាទិន្នន័យមួយដែលជាផ្នែកនៃទ្រឹស្តីវិទ្យា។

ចំពោះលោក ចន ដេវី (John Dewey) ក៏ជា ទស្សនវិទូ និងជាអ្នកអប់រំដ៏ល្បីនាសម័យទំនើប របស់សហរដ្ឋអាមេរិកដែលចូលរួមវិភាគទាន គំនិតដល់ការអប់រំដែរ។ ខាងក្រោម ជាការ

សិក្សាស្រាវជ្រាវតូចមួយទាក់ទងនឹងលោក ចន ដេវី (John Dewey) ៖

២-ជីវប្រវត្តិលោក ចន ដេវី ក-ជីវប្រវត្តិសង្ខេប

លោក ចន ដេវី (John Dewey) កើតនៅថ្ងៃទី ២០ ខែតុលា ឆ្នាំ ១៨៥៩ នៅ ប៊ែលីងតុន (Burlington) រដ្ឋវេរីម៉ុង (Vermont) សហរដ្ឋអាមេរិក (The United States)។ នៅសហរដ្ឋអាមេរិក គាត់ បានធំឡើងដោយទទួលបានការអប់រំធម្មតា ដែល គ្រួសារលោក ជា វណ្ណៈ កណ្តាល (bourgeoisie) នៅសម័យនោះ។ គាត់បានសិក្សា ផ្នែកទស្សនវិជ្ជានៅសាកលវិទ្យាល័យ Johns Hopkins (ក្នុងទីក្រុង Baltimore) ដែលការបង្រៀន អនុវត្តតាមគោលការណ៍ neo-Hegelian ហើយ បានបញ្ចប់ការសិក្សានៅឆ្នាំ១៨៨២ ជាមួយនឹង និក្ខេបបទផ្នែកចិត្តវិទ្យាពីលោក អ៊ីមម៉ាញូអែល កង់ថ៍ (Immanuel Kant) (មើលរូបទី១)។ គាត់ ទទួលឥទ្ធិពលពី វីល្យែម ដេម (William James) ហ្សង់ ហ្សាក់រ៉ូស្សូ (Jean Jacques Rousseau) និង អ៊ីមម៉ាញូអែលកង់ថ៍ (Immanuel Kant)(ហារីកូក Harry Cloke, ២០២៣)។

រូបទី១៖ លោក អ៊ីម ម៉ាញូ អែល កង់ថ៍ (Immanuel Kant) ទស្សនវិទូដ៏ល្បីរបស់អាណ្លឺម៉ង់
(ប្រភព៖ គេហទំព័រ <https://sevenpillarsinstitute.org/kantian-duty-based-deontological-ethics/>)

ការបង្កើតរបស់ Dewey នឹងត្រូវបានទទួលឥទ្ធិពល
យ៉ាងខ្លាំងដោយការអនុវត្តជាក់ស្តែងរបស់
អាមេរិក និងការវិវត្តរបស់ Darwin។ ខណៈពេល
ដែលសហរដ្ឋអាមេរិកកំពុងត្រួតត្រាដំណាក់
កាលនៃការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងខ្លាំង លោក

John Dewey បន្ទាប់ពីបង្រៀននៅទីក្រុង Detroit
នៅសាកលវិទ្យាល័យ Michigan បានក្លាយជា
សាស្ត្រាចារ្យនៅសាកលវិទ្យាល័យ Chicago ក្នុង
ឆ្នាំ១៨៩៤ (មើលរូបទី២)។

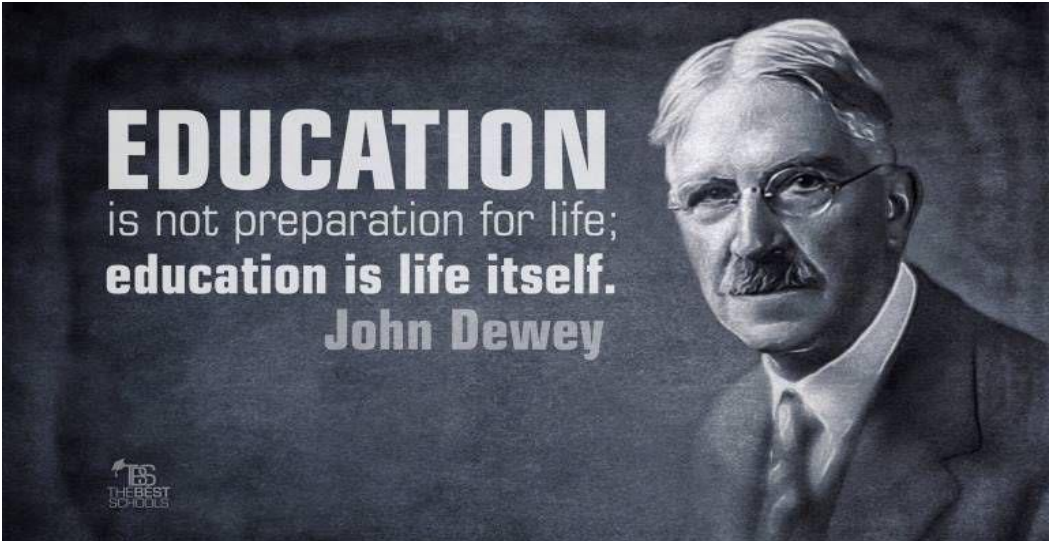
រូបទី២៖ លោកចន ដេវី (John Dewey) (ប្រភព៖ គេហទំព័រ <https://thmeythmey.com>)

នៅទីនេះពីរបីឆ្នាំក្រោយមក លោក John Dewey បានបង្កើតសាលាបឋមសិក្សាមួយ។ ដោយសារតែជម្លោះដែលបង្កើតដោយមុខតំណែងប្រឆាំងនឹងការអភិរក្សរបស់គាត់ នៅឆ្នាំ១៩០២ គាត់ត្រូវបានគេបង្ខំឱ្យផ្លាស់ទៅសាកលវិទ្យាល័យ Columbia ក្នុងទីក្រុងញូយ៉ក។ នៅទីនេះ ដេវី (Dewey) បង្កើតសាលាពិសោធន៍ថ្មីមួយដែលផ្តល់មូលនិធិដោយឪពុកម្តាយរបស់សិស្ស។ គាត់បានបោះបង់ការបង្រៀននៅឆ្នាំ ១៩៣០ ដោយសារតែការរឹតត្បិតអាយុ។ បន្ថែមពីលើការបន្តការស្រាវជ្រាវផ្ទាល់ខ្លួនរបស់គាត់នៅក្នុងវិស័យទស្សនវិជ្ជា និងគរុកោសល្យ គាត់បានបង្កើតគណបក្សនយោបាយមួយ (លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យបែបវ៉ាឌីកាល់) ដែលដំណើរការក្នុង

អំឡុងពេលវិបត្តិដែលបានចាប់ផ្តើមនៅឆ្នាំ ១៩២៩។

ក្នុងវិស័យនេះ គាត់ធ្វើអន្តរាគមន៍ក្នុងបញ្ហាសង្គម និងសីលធម៌ ដូចជា ការបោះឆ្នោតជាដើម។ សម្រាប់ស្ត្រី ឬ តើសំណួរនៃការប្តេជ្ញាទោស អយុត្តិធម៌ របស់ពួកអនាធិបតេយ្យ Sacco និងVanzetti ដែលមានលក្ខណៈរសើបប៉ុណ្ណា។

លោក ចន ដេវី (John Dewey) បានស្លាប់នៅទីក្រុងញូយ៉ក សហរដ្ឋអាមេរិក នៅថ្ងៃទី១ ខែមិថុនាឆ្នាំ ១៩៥២ នៅអាយុ៩៣ឆ្នាំ។ កេរដំណែលរបស់គាត់ មានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងទៅលើវប្បធម៌អាមេរិក នយោបាយ និងប្រព័ន្ធអប់រំ (មើលរូបទី៣)។

រូបទី៣៖ លោកចន ដេវី (John Dewey) និង ទ្រឹស្តីរបស់លោក (ប្រភព៖ គេហទំព័រ <https://bookshopmy.wordpress.com/>)

ខ-ស្នាដៃសំខាន់ៗរបស់លោកបណ្ឌិត ដេវី

- ✓ តក្កវិជ្ជាពិសោធន៍។ ទ្រឹស្តីធម្មជាតិនៃការយល់ដឹង និងការគិត កែសម្រួល ដោយ R. Freg, Quodlibet ២០០៨
- ✓ តក្កវិជ្ជា ទ្រឹស្តីនៃការស៊ើបអង្កេត ឆ្នាំ ១៩៣៨ (ការបោះពុម្ពអ៊ីតាលី ឆ្នាំ ១៩៤៩)
- ✓ បទពិសោធន៍ និងការអប់រំ ឆ្នាំ ១៩៣៨
- ✓ សេរីនិយម និងសកម្មភាពសង្គម ១៩៣៥
- ✓ សិល្បៈជាបទពិសោធន៍ ឆ្នាំ ១៩៣៤
- ✓ ក្នុងការស្វែងរកភាពត្រឹមត្រូវ ឆ្នាំ ១៩៣០
- ✓ បទពិសោធន៍ និងធម្មជាតិ ឆ្នាំ ១៩២៥
- ✓ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងការអប់រំ ឆ្នាំ ១៩១៦
- ✓ សាលា និងសង្គម ឆ្នាំ ១៨៩៩
- ✓ My Pedagogical Credo ឆ្នាំ ១៨៩៧

២-ទ្រឹស្តីសំខាន់ៗរបស់លោកបណ្ឌិតដេវី

លោក ចន ដេវី (John Dewey) ជាទស្សនវិទូ និង ជាអ្នកអប់រំដ៏ល្បីល្បាញរបស់អាមេរិក (រូបទី២)។ ខាងក្រោមជាទ្រឹស្តីខ្លះដែលទ្រឹស្តីវិទូរូបនេះ បានលើកឡើង៖

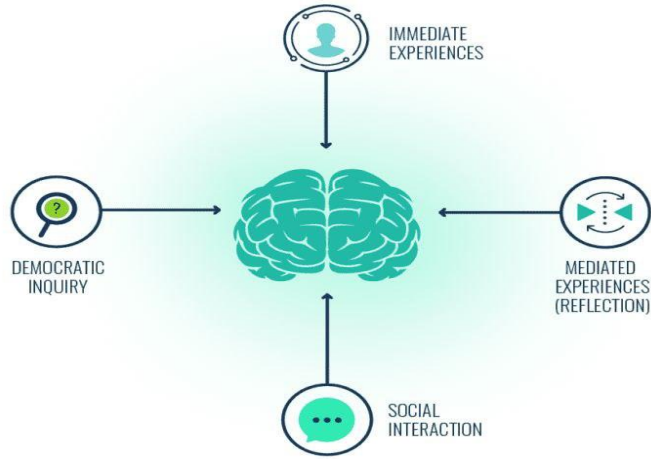
ក-ទ្រឹស្តីទូទៅ៖

- ✓ សង្គមមួយត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយមនុស្សមួយចំនួនដែលរួបរួមគ្នាដោយការពិតដែលថាពួកគេធ្វើការក្នុងទិសដៅដូចគ្នាក្នុងស្មារតីរួម និងបន្តគោលដៅរួម។
- ✓ ការបន្ទាបខ្លួនកាន់តែច្រើនគឺត្រូវបានទាមទារនៅក្នុងគ្រាជោគជ័យ ជាងពេលបរាជ័យ។
- ✓ នៅពេលដែលធម្មជាតិ និងសង្គមរស់នៅក្នុងថ្នាក់រៀន នៅពេលដែលទម្រង់ និងឧបករណ៍បង្រៀនត្រូវបានអនុលោមតាមខ្លឹមសារនៃបទពិសោធន៍ នោះការកំណត់នេះនឹងក្លាយជាអាចធ្វើទៅបាន ហើយវប្បធម៌នឹងក្លាយជាពាក្យឃ្នាំមើលនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ។
- ✓ ដរាបណាសិល្បៈជាហាងកែសម្រួលរបស់អរិយធម៌ សិល្បៈ និងអរិយធម៌នឹងមិនមានសុវត្ថិភាពឡើយ។
- ✓ ការរួបរួមនៃវិទ្យាសាស្ត្រទាំងអស់ត្រូវបានកម្រើកនៅក្នុងទីតាំងភូមិសាស្ត្រ។ អត្ថន័យនៃភូមិសាស្ត្រគឺស្ថិតនៅក្នុងការពិតដែលថាវាតំណាងឱ្យផែនដីជាជម្រកអចិន្ត្រៃយ៍របស់មនុស្ស។

- ✓ ការវិនិច្ឆ័យលើការព្យាយាមកំណត់
បទពិសោធន៍សោក៏ណាវិទ្យា
សម្រាប់ផ្នែកវិចិត្រសិល្បៈប៉ុណ្ណោះ
(សិល្បៈជាបទពិសោធន៍) បានជះ
ឥទ្ធិពលខ្ពស់លើនិន្នាការនៃការ
ស្រាវជ្រាវសោក៏ណាវិទ្យា ដែលបាន
ព្យាយាមពង្រីកវិសាលភាពនៃ
វិស័យនេះពីសិល្បៈប្រពៃណីទៅ
វប្បធម៌ពេញនិយម។
- ✓ មានរឿងគួរឱ្យអស់សំណើច និង
ច្របូកច្របល់ក្នុងពេលតែមួយ អំពី
របៀបដែលមនុស្សត្រូវបានជះឥទ្ធិពល
ដល់ចំណុចដែលពួកគេជឿថា វិធី
នៃការគិតបែបវិទ្យាសាស្ត្រទទួល
យកការពិតខាងក្នុងនៃវត្ថុ ហើយពួក
គេហៅវិធីផ្សេងទៀតនៃការគិតរឿង
មិនពិត ដើម្បីយល់។ ពួកគេនិង
រីករាយជាមួយពួកគេ។
- ✓ គោលគំនិតវិទ្យាសាស្ត្រ ដូចជា
ឧបករណ៍ផ្សេងទៀតត្រូវបានបង្កើត
ឡើងដោយមនុស្សម្នាក់ក្នុងទម្រង់
ច្បាស់លាស់មួយក្នុងការប៉ុនប៉ងដើម្បី
សម្រេចបាននូវគោលដៅជាក់លាក់
មួយ ពោលគឺការបំប្លែងអតិបរមា នៃ
វត្ថុនៃការគិតទៅជាវត្ថុផ្សេងទៀត។

ប៉ុន្តែវិធីនៃការគិតទាំងនេះដែលជាគូ
ប្រជែង ឬជំនួសវត្ថុដែលគេយល់
ឃើញ និងទទួលបានជាងការតម្រូវ
អគ្គិសនីទាក់ទងនឹងក្រណាត់ ដែល
ពិតជាឧបករណ៍ដ៏មានប្រសិទ្ធភាព
ជាងឧបករណ៍ត្បាញដោយដៃ។

- ✓ យើងមានទំនោរមើលសាលារៀន
តាមទស្សនៈបុគ្គល ជាអ្វីមួយដែល
កំណត់ដោយទំនាក់ទំនងរវាងគ្រូ
និងសិស្ស រវាងគ្រូ និងឪពុកម្តាយ។
អ្វីដែលយើងចាប់អារម្មណ៍បំផុតគឺ
ការវិវឌ្ឍដែលធ្វើឡើងដោយកុមារ
ពិសេសនេះដែលយើងធ្លាប់ស្គាល់
ការអភិវឌ្ឍរាងកាយរបស់គាត់
អត្ថប្រយោជន៍របស់គាត់ក្នុងការ
អាន ការសរសេរ ការគូររូប ការ
បង្កើនចំណេះដឹងភូមិសាស្ត្រនិង
ប្រវត្តិសាស្ត្រ របស់គាត់ ការកែលម្អ
អាកប្បកិរិយារបស់គាត់។ នៅក្នុង
ទម្លាប់របស់គាត់នៃល្បឿន,
សណ្តាប់ធ្នាប់, ឧស្សាហ៍ព្យាយាម។
- ✓ ការអប់រំមិនមែនជាការរៀបចំ
សម្រាប់ជីវិតទេ ការអប់រំគឺជាជីវិត
ខ្លួនឯង។

រូបទី៤៖ វដ្តទ្រឹស្តីរបស់លោក ចន ដេវី

**ខ-ទ្រឹស្តីដែលជាគោលការណ៍
បង្រៀន**

យោងតាមក្រុមគ្រូឧទ្ទេសឧត្តមសិក្សា
នៃវិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ ឆ្នាំ២០១៩ បានបង្ហាញពី
គោលការណ៍បង្រៀនរបស់លោក ចន ដេវី
(John Dewey) មានដូចខាងក្រោម៖

- ១) ការបង្រៀនល្អនៅពេលវាផ្អែកលើ
ចិត្តសាស្ត្រនៃការរៀន។ ធម្មជាតិរបស់
ក្មេង និងដំណើរការរៀននិងច្បាប់ដែល
គ្រប់គ្រងការកំណត់ប្រភេទប្រតិបត្តិ
ការណ៍នៃការបង្រៀនត្រូវធ្វើឡើងដោយ
គ្រូ។
- ២) ការបង្រៀនល្អ នៅពេលដែល
សកម្មភាពនិងការពិសោធរបស់អ្នករៀន
ជាប់បន្តគ្នាពីតូចទៅធំ កាន់តែមានន័យ

កាន់តែរួមបញ្ចូលនិងកាន់តែទាក់ទង
គ្នា។

៣) ការរៀនល្អ នៅពេលអ្នករៀនបាន
ដឹងអំពីគោលបំណងដែលត្រូវសម្រេច
បាន។ បញ្ញត្តិនេះ គេឱ្យឈ្មោះថា សំណើ
ជំរុញទឹកចិត្ត (proper motivation)។

៤) ការរៀនល្អ នៅពេលវាផ្តល់បទ
ពិសោធរៀន ឬស្ថានភាពដែលធានា
ដល់ការយល់ដឹង។ វាល្អនៅពេលសម្បូរ
សម្ភារឧបទេសនិងបរិស្ថានល្អ។ សម្ភារ
ឧបទេស និងបរិស្ថានជួយដល់អ្នករៀន
បង្កើនការគិតនិងសម្រួលដល់ការយល់
ហើយឱ្យការរៀនកាន់តែមានន័យ។

៥) ការរៀនល្អ នៅពេលដែលមានការ
ផ្តល់ឱ្យនូវតម្រូវការផ្សេងៗគ្នារបស់បុគ្គល។
ផ្អែកលើគោលការណ៍ចិត្តវិទ្យាដែល

មនុស្សម្នាក់ខុសពីមនុស្សម្នាក់ទៀត។ ឱ្យ
ការបង្រៀនមានប្រសិទ្ធភាព ការបង្រៀន
ត្រូវតែការពារ ឬយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះ
អ្នករៀនដូចជាយើង យកចិត្តទុកដាក់
ចំពោះខ្លួនឯង។

៦) ការបង្រៀនល្អ នៅពេលវាប្រើ
ប្រាស់បទពិសោធកន្លងមករបស់អ្នករៀន។
មានន័យថា ការរៀនមានភាពងាយស្រួល
ជាងនៅពេលអ្នកចាប់ផ្តើមនូវអ្វីដែល
សិស្សបានដឹងរួចមកហើយ។

៧) ការបង្រៀនល្អ នៅពេលអ្នករៀន
ត្រូវបានជំរុញឱ្យគិត និងវែកញែករក
ហេតុផល។ វិធីសាស្ត្របង្រៀនល្អបំផុតគឺ
ផ្តល់សេរីភាព និងជំរុញឱ្យគិត។

៨) ការបង្រៀនល្អ នៅពេលវាត្រូវ
បានគ្រប់គ្រងដឹកនាំដោយគោលការណ៍
នៃប្រជាធិបតេយ្យ។ នៅក្នុងការបង្រៀន
បែបប្រជាធិបតេយ្យ ទំនាក់ទំនងសង្គម
បានកើតឡើងការគោរព ការសហ
ការណ៍ ការអត់ធ្មត់និងយុត្តិធម៌តាម
លក្ខណៈធម្មជាតិ។ ក្នុងន័យមួយផ្សេង
ទៀត អ្នករៀនត្រូវតែមានអារម្មណ៍មិន
តានតឹង។

៩) ការបង្រៀនល្អនៅពេលដែលវិធី
សាស្ត្រមួយបំពេញឱ្យសម្រេចបទេស
និងវិធីសាស្ត្រមួយទៀត។

១០) ការបង្រៀនល្អ នៅពេលការ
វាយតម្លៃត្រូវបានបញ្ចូលក្នុងដំណើរការ
នៃការបង្រៀន។ ការវាយតម្លៃ វាស់វែង
ប្រសិទ្ធភាពនៃការបង្រៀន រៀន និង
បំពេញមុខងារនៃការបង្រៀន។ ការ
បង្រៀន មានន័យថានៅពេលលទ្ធផល
នៃការបង្រៀនបានសម្រេច។

១១) ការបង្រៀនល្អ នៅពេលវាត្រូវ
បានបញ្ចូលការរំលឹកដែលជាផ្នែកមួយ
នៃការបង្រៀន។

គោលបំណងនៃការរំលឹកនាំមកនូវ
ទំនាក់ទំនងព្រឹត្តិការណ៍ដែលបានរៀន
ដើម្បីទទួលបាននូវអត្ថន័យថ្មី។

ជារួម តាមការលើកឡើង គឺលោក
ចន ជេវី កំណត់ថា ការអប់រំកើតឡើង
តាមរយៈការចូលរួមដោយផ្ទាល់ឬការ
រៀនដោយអនុវត្តន៍ផ្ទាល់។ មនុស្សគំរូ
របស់គាត់ក្នុងការអប់រំគឺមនុស្សសកម្ម
មានន័យថា គ្រូបង្រៀនមិនមែនបង្ខំឱ្យ
ក្មេងៗ ឬសិស្ស ទទួលយកនូវអ្វីដែលគ្រូ
ត្រៀមទុកមុននោះ ក៏ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញ
គ្រូត្រូវបង្ហាញនូវវិធីដោះស្រាយ ឬ
សកម្មភាពងាយៗដល់សិស្ស (យ៉ង់ ធាវី
អ៊ឹម កុច, ២០០៧)។ ប្រាកដណាស់
ចលនារបស់ ចន ជេវី នេះត្រូវបានគេ
យកមកធ្វើជាមូលដ្ឋាននៃប្រព័ន្ធអប់រំ

ទំនើបរបស់យើង។ តាមទស្សនវិជ្ជាជឿន
ល្បឿននិយម អះអាងថា ការលូតលាស់
និងការអភិវឌ្ឍរបស់ក្មេងជាលក្ខណៈ
បុគ្គល ផ្អែកលើបទពិសោធន៍ និង
សកម្មភាពផ្ទាល់របស់គេ។ លទ្ធិនេះបាន
បន្ថែមទៀតថា ការបង្រៀនដ៏ល្អ និង
ប្រកបដោយជោគជ័យ គឺជាការបង្រៀន
មួយដែលប្រើគោលការណ៍សកម្មភាព
ផ្ទាល់ខ្លួន និងបណ្តុះបណ្តាល ការគិត
និងការពិចារណា។ ចុងក្រោយ ទ្រឹស្តី
នេះ បញ្ជាក់ថា ការពិភាក្សាជាក្រុម និង
សកម្មភាពជាក្រុម គឺជាមធ្យោបាយដ៏
មានប្រសិទ្ធភាពនៃការបញ្ចេញមតិ
ដោយខ្លួនឯង និងការអភិវឌ្ឍ។

៣-ចំណុចខ្វះខាតនៃទ្រឹស្តី

ជាទូទៅ ទ្រឹស្តីណាក៏ដោយ តែងមាន
ចន្លោះប្រហោង បើគិតពីបរិបទជាក់ស្តែង និង
ស្ថានភាពនៃសង្គមមនុស្ស។ យោងតាម ណាត
ថាលី ប៊ូឡេ (Nathalie Bulle ២០១៨) បង្ហាញថា
អត្ថបទបច្ចុប្បន្ន ស្នើឱ្យមានការរិះគន់យ៉ាង
ស៊ីជម្រៅលើផ្នែកមួយនៃគំនិតរបស់**ចន ដេវី**
ដែលមិនត្រូវបានស្វែងយល់យ៉ាងទូលំទូលាយ
៖ បញ្ហានៃអត្ថន័យ និងការយល់ដឹង ទាក់ទង
នឹងប្រព័ន្ធគំនិត។ ដើម្បីឱ្យមានភាពទូលំ
ទូលាយគ្រប់គ្រាន់ ដោយសារតែគំនិតនៃ

ចំណេះដឹងរបស់ **ចន ដេវី** ពាក់ព័ន្ធនឹងការស្ថាប
នាឡើងវិញនូវគោលគំនិតបែបបញ្ជាក់៖ «ជា
ដំបូង ខ្ញុំនឹងរំលឹកឡើងវិញនូវអត្ថន័យដែល **ចន
ដេវី** ពិពណ៌នាអំពីគោលគំនិតដែលខ្ញុំពឹងផ្អែក
លើ ដើម្បីបង្កើតអំណះអំណាង របស់ខ្ញុំ។
អំណះអំណាងនេះសំដៅទៅលើទិដ្ឋភាព
សំខាន់នៃគំនិតរបស់ **ចន ដេវី** អំពីការយល់ដឹង
អំពីអត្ថន័យដែលជាបេះដូងនៃទ្រឹស្តីនៃការ
យល់ដឹងរបស់គាត់»។ ទោះបីជាមានការលើក
លែងដែលល្បីល្បាញមួយចំនួន និងការពិត
ដែលថាការងាររបស់គាត់ត្រូវបានសិក្សាកាន់តែ
ខ្លាំងឡើងសម្រាប់មួយទសវត្សរ៍ក៏ដោយការ
ធ្វេសប្រហែសទាក់ទងនឹងទស្សនវិជ្ជារបស់ **ចន
ដេវី** ដោយទស្សនវិទូអាជីពផ្ទុយនឹងស្ថានភាព
ដែលអាចត្រូវបានគេសង្កេតឃើញនៅក្នុង
ទស្សនវិជ្ជា និងទ្រឹស្តីអប់រំ ដែល **ចន ដេវី** កាន់
កាប់ ទីតាំងកណ្តាល ដូចដែលបានបង្ហាញនៅ
ក្នុងទីនេះដោយបន្ទាត់រាងប៉ូលនៃបញ្ហាជុំវិញ
បរិវេណដែលបានកំណត់ជាមុន។ ភាពទន់
ខ្សោយនៃចំណាប់អារម្មណ៍របស់ទស្សនវិទូ
ចំពោះទស្សនៈរបស់ **ចន ដេវី** អាចត្រូវបាន
ពន្យល់ដោយការខ្វះខាតជាមូលដ្ឋាននៃការ
យល់ដឹងដែលភ្ជាប់ទៅនឹងការលំបាកដែលពួក
គេអាចមានក្នុងការបំបែកចេញពីគំនិតទស្សន
វិជ្ជាប្រពៃណីដែលបង្កើតឡើងដោយចិត្តវិទ្យា
ផ្ទុះចិត្តដែល**ចន ដេវី** ត្រូវបានជំទាស់ដោយ ផ្ទា

ល់។ ប៉ុន្តែ គ្មានហេតុផលណា ដែលទស្សនវិទូអប់រំ និងអ្នកប្រាជ្ញដទៃទៀត ក្នុងវិស័យអប់រំ មិនជួបប្រទះនឹងការលំបាកដូចគ្នា និងការកកទុកនោះទេ។ ការបោះឆ្នោតនៃទស្សនវិជ្ជារបស់ Dewey ក្នុងគំនិតអប់រំសហសម័យ អាចចុះបញ្ជាំងជាចម្បងនូវការប្រកាន់ខ្ជាប់ជាទូទៅចំពោះទិដ្ឋភាពសង្គម នយោបាយនៃការតស៊ូរបស់គាត់ សម្រាប់ការអប់រំបែបប្រជាធិបតេយ្យ ដែលទំនងជាធ្វើឱ្យចំណាប់អារម្មណ៍លើការអានវិះគន់ចុះខ្សោយ។ ភាពជោគជ័យរបស់ Dewey ក្នុងចំណោមទស្សនវិទូ និងអ្នកប្រាជ្ញផ្នែកអប់រំពន្យល់ដល់កម្រិតដ៏ធំធេងរបស់គាត់ ដែលកាន់តែសាយភាយ និងបង្កប់ន័យនិងឥទ្ធិពលយ៉ាងជ្រាលជ្រៅលើចរន្តស្រាវជ្រាវក្នុងការអប់រំ។

ជាទីបញ្ចប់ ទោះបីមានការវិះគន់លើទ្រឹស្តី ចន ដេវី ក៏ដោយ ក៏ទស្សនគាត់បានរីកផ្សាយកាយ និង អនុម័តដោយសិក្សាបំបែកបន្តដើម្បីឱ្យស្របនឹងចរន្តសាកលការូបនីយកម្ម ក៏ដូចជាស្ថានភាពនៃភូមិសាស្ត្រ និងវប្បធម៌នៃប្រទេសនីមួយៗ។ ចន ដេវី គឺជាអ្នកអនុវត្តជាក់

ស្តែង អ្នកជឿនលឿន អ្នកអប់រំ ទស្សនវិទូ និងជាអ្នកកែទម្រង់សង្គម (Gutek, 2014)។ តួនាទីផ្សេងៗរបស់លោក ចន ដេវី បានជះឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងដល់ការអប់រំ ហើយគាត់ប្រហែលជាទស្សនវិទូផ្នែកអប់រំដ៏មានឥទ្ធិពលបំផុតម្នាក់ ដែលគេស្គាល់ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន (Theobald, 2009)។ លោក ចន ដេវី ជានិមិត្តរូបនៃទំនើបកម្មការអប់រំ។ លោក ចន ដេវី ជឿថា បុគ្គលម្នាក់ៗរីកចម្រើន និងរៀននៅពេលដែលពួកគេមានទំនាក់ទំនងជាមួយពិភពលោក។ តាមរយៈការជួបជាមួយមនុស្សជុំវិញខ្លួន បុគ្គលម្នាក់ៗរកឃើញគំនិត គំនិត និងការអនុវត្តថ្មីៗ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យពួកគេបង្កើតការយល់ដឹងរបស់ពួកគេ ដែលពួកគេពង្រឹងបន្តិចម្តងៗ តាមរយៈការរៀនសូត្រ និងបទពិសោធន៍សង្គមរបស់ពួកគេ (គ្រីស្តូបបដើ ប៉េប៉ាស Christopher Papas, 2023)។

ឯកសារពិគ្រោះ

ក្រសួងអប់រំ (២០០៦) កម្មវិធីសិក្សាលំអិតវិទ្យាសាស្ត្រសម្រាប់អប់រំមូលដ្ឋានចំណេះទូទៅ, ផ្សាយ
ចេញពីនាយកដ្ឋានយកដ្ឋានស្រាវជ្រាវវិទ្យាសាស្ត្រ

ប៉ាន់ សំណាង (២០២២) ការអប់រំ ជាភិក្ខុការទាំងអស់គ្នា, ផ្សាយដោយរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា
ប្រាក់ ពៅ យិន វណ្ណា បានកក្កដា (២០១៩) វិធីសាស្ត្របង្រៀន ,បោះពុម្ពដោយគ្រឹះស្ថានបោះ
ពុម្ពឯកសារខ្មែរ

យ៉ង់ ធារី អ៊ឹម កុច (២០០៧) តើអ្នកត្រូវធ្វើដូចម្តេច ដើម្បីឱ្យសិស្សរបស់អ្នករៀនដោយខ្លួនឯងដោយ
ម្ចាស់ការ,ឯកសារវិទ្យាស្ថានជាតិអប់រំ

Dewey, John (1929). The Quest for Certainty: A Study of the Relation of Knowledge
and Action. Minton, Balch & Company.

Dewey, John (1884). Kant and Philosophic Method. The Journal of Speculative
Philosophy, 18(2), 162–174.

Nathalie Bulle (2018) What Is Wrong with Dewey' s Theory of Knowing. The
Journal of Phylosophy, Volume 5, No.21, 2018

Lim KamMing (2014) Teacher Education & Teaching Profession In Singapore, International
Conference on the Teaching Profession in ASEAN, Bangkok, Thailand, October 2014.

<https://thmeythmey.com/m/?page=detail&id=76543>

<https://wordpress.com>

[https://quod.lib.umich.edu/e/ergo/12405314.0005.021/--what-is-wrong-with-deweys-
theory-of-knowing?rgn=main;view=fulltext](https://quod.lib.umich.edu/e/ergo/12405314.0005.021/--what-is-wrong-with-deweys-theory-of-knowing?rgn=main;view=fulltext)

<https://doi.org/10.3998/ergo.12405314.0005.021>

https://books.google.com/books/about/The_Collected_Works_of_John_Dewey.html?i

[https://elearningindustry.com/john-deweys-theory-reforming-education-through-experiential-
learning/amp](https://elearningindustry.com/john-deweys-theory-reforming-education-through-experiential-learning/amp)

<https://sevenpillarsinstitute.org/kantian-duty-based-deontological-ethics/>